

від однієї мови до іншої, змінює разом з тим характер і напрям течії своєї думки, до того ж так, що зусилля її волі тільки змінює колію її думки, а на подальшу течію її вплив лише опосередкований”¹. Та ще ж переклади, за О. Потєбнею, несуть у собі кожен нове, відмінне від оригіналу поняття, незалежно від ступеню володіння мовами перекладачів. То скільки ж їх тоді – понять – у збірці? Можливо, й забагато одразу?..

Збірку прикрашають графічні роботи художника Олега Єржиківського “Дон Кіхот”, “Из Кинбурна”, а також виконаний ним графічний портрет Наталії над текстом її біографії.

Щиро вітаючи авторку з першою поетичною збіркою, бажаю їй у наступній зосередитись винятково на *власній* поетичній персоні. Збільшувати обсяг збірки, на моє бачення, варто за рахунок своїх, а не перекладених (навіть якщо й дуже майстерно!) поезій і зроблених нею перекладів. В ідеалі поетичних збірок у Наталі має бути кілька: віршів, написаних українською та російською мовами, перекладів, оскільки така потреба, переважно літературних ремінісценцій, для неї, вочевидь, існує. Її щирий голос так само проникливо знову звертається до нас: “О, весни неповторних стартів – / Із літа в осінь, – в зимній снігопад, / Хоч “хижий меч” відміряних годин на варті, / Моя стихія – біг, і час цінніший устократ...” (*Femina*. Антологія авангарду, психоаналізу, психотерапії, психології / Упоряд. О.С. та О.М. Смольницькі. – Сімферополь, 2011. – №10. – С. 193. Рос., укр., англ. та нім. мовами).

---

¹ Потєбня А. Мысль и язык. – К.: СИНТО, 1993. – С. 164 (переклад наш. – Л.К.).

Отримано 20 листопада 2010 р.

м. Київ-Гадяч

Наталка Лобас

ЗУСТРІЧ, ЯКА ВІДБУЛАСЯ: НАТАЛКА БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ

Наталка Білоцерківець уже давно знайшла своє місце в сучасній українській поезії (одне з літературних видань зарахувало її до т. зв. “перших вісімдесятників” поряд із Г. Пагутяк, Т. Федюком, В. Герасим’юком та ін.¹), хоча йдеться радше про вихід на сцену, адже протягом усіх цих років з’являлися друком книжки поетеси (остання – “Готель “Централь” 2004 р.). Рік 2009-ий ознаменувався виходом польського перекладу її віршів – зб. “Троянда і ніж”².

Якось в одному з інтерв’ю поетеса згадувала, що в дитинстві їй пророкували долю Лесі Українки³. Однак очевидно, що напевд чи хтось наважився би назвати її “одиноким чоловіком на всю соборну Україну”: важко знайти поезію більш жіночу й жіночну. І ця жіночість забарвлює не лише відверто інтимні вірші, а й ті, що шукають сенсу буття. Світ цієї поезії амбівалентний. Троянда і ніж – свого роду дві осі, навколо яких обертається земля Білоцерківець. Чорне і біле, між якими всі відтінки почуттів та емоцій. Світ, в якому “лагідна земля, де діви, мов кришталь” і “червоний колір скель, де келії ченців”, у якому весільний танок переходить у танець смерті; світ, де молоко, мед і цикута.

---

¹ *Хрестоматійний* додаток до часопису “Плерома”. – Вип. 3 на <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/pleroma/zmist.htm>

² Róża i nóż / Wybrał i przelożył Bogdan Zadura. – Zerzów: “Fraza”, 2009. – 60 s.

³ Кононенко Є. Наталка Білоцерківець: Родина для мене не менш важлива, ніж поезія: Розмова з романтичною одруженою жінкою. – <http://www.umoloda.kiev.ua/number/874/164/31821/>

Троянда і ніж – квінтесенція символіки цього світу: кохання і смерть. Зрештою, у цьому й полягає сенс буття.

Тримай життя! Воно спливає з рук,
як риба, залишаючи в долоні
розведений водою слиз і бруд.

Якби довелося охарактеризувати збірку одним словом, це було би “зустріч”. Зустріч на перехресті, визначеному координатами любові, смерті, сенсу буття, мистецтва. Це – очікування зустрічі (“коли коханець прийме або ж Бог, / в білині чистій бути для обох”). Це – зустріч із минулим (“сто років юності, а далі все пустеля”). Це – зустріч з Абсолютом (“немає фальшу в почутті моїм / до Тебе, мій Володарю, до Тебе”). Це – зустріч, яка не відбулася, могла не відбутися, не могла не відбутися...

Водночас, це зустріч із великою кількістю інших текстів. Адже поезія Н. Білоцерківець наскрізь алюзійна, і це, мабуть, чи не улюблений прийом авторки: Гоголь, Тичина чи “Бітлз” для уважного читача – поле для гри, а для перекладача – потреба приміток, як у вірші “Znów się zaczyna alergja...”, бо ж закономірно: не кожен польський читач знає напам’ять Шевченка. І таких приміток могло би бути більше...

Але основне, мабуть, те, що “Троянда і ніж” стали зустріччю двох особистостей, зустріччю поета й поета, зустріччю свого і чужого, урешті, зустріччю жінки і чоловіка. Ідеться про те, що збірку цю можна вважати проектом “Білоцерківець–Задура”: адже Богданові Задури належить і переклад текстів, і – що теж немаловажно – їх вибір. І, власне, тут основна колізія книжки. Б. Задура (Bohdan Zaduga) – знаний польський поет (і перекладач), автор кільканадцяти поетичних збірок. Його вірші – верлібри в найповнішому значенні цього слова – іронічні, парадоксальні, у чомусь по-чоловічому категоричні:

Czy można zwariować
powoli?
Bóg gra żółtymi
Po to mu tylu Chińczyków.

Особливий стиль Задури не міг не відбитися на перекладених ним текстах. Тому подекуди співоча ритмічна лірика Білоцерківець утрачає легкість і точені рими (сталий наголос, а отже, домінація жіночих рим у польській мові створює неабиякі проблеми перекладачам):

Де мушля, ніби вухо, на піску
передчуває осені прихід,
в напівзруйнованім чагарнику
реліквій літніх догниває слід.

не одрізнити шлюби від смертей...
кохання в Києві страшніше од ідей
нового комунізму: в ночі п’яні
виходять привиди із Лисої гори,
несуть в руках червоні прапори
і горщики червоної герані.

Gdzie muszla niby ucho na piasku
przeczuwa nadejście jesieni,
w na pół zrujnowanych zaroślach
ślad relikwii letnich butwieje.

Ślubów od śmierci odróżnić się nie da...
miłość w Kijowie straszniejsza jest niż idea
nowego komunizmu: w noc pijaną
wychodzą z Lisiej góry mary,
w rękach niosą czerwone sztandary
i doniczki z czerwonym geranium.

Особливо це впадає в око в легендарному “Ми помрем не в Парижі”. (До речі, на відміну від багатьох українських читачів, які знають Наталку Білоцерківець як “ту, що написала “Ми помрем не в Парижі”, і шукають, можливо, в її книжках любовної лірики, польський читач не зв’язаний жодними асоціаціями та стереотипами). “Mu nie w Parużu umrzemy” в перекладі Задури надалі залишається чудовим віршем, однак перестає бути піснею.

Забуваються лінії запахи барви і звуки
слабне зір гасне слух
і минається радість проста
з а с в о є ю д у ш е ю
простягнеш обличчя і руки
але високо і недосяжно вона проліта

Zacierają się zapachy barwy i dźwięki
słabnie wzrok gaśnie słuch
i radość najprostszą przemija
obracasz za swoją duszą
twarz i wyciągasz rękę
lecz ona leci wysoko daleka i
nieuchwytna

Не можна не наголосити такий немаловажний для будь-якого перекладу факт: переклади Богдана Задури – філігранно точні: око ніде не застрягає на довільностях, які б не були вимогою перекладу чи стилем перекладача. Слово пасує до слова, настрій пасує до настрою, сенс передає сенс. Рука майстра!

Отже, зустріч відбулася.

Отримано 23 липня 2010 р.

м. Київ

Сергій Гайдук

ЗАКАРПАТСЬКИЙ ЛІРИК ПЛАНЕТАРНОГО МАСШТАБУ

Два роки поспіль – 2009 та 2010 – у видавництві “Карпати” вийшли друком дві збірки віршів не новачка поетичного слова Василя Білича. Гортаючи сторінки книжки “Двобій”, одразу звертаєш увагу на небайдужість автора до проблем сучасного життя українців, більше – усіх жителів нашої планети. Витоки творчості Василя Білича – у національних традиціях, звичаях українців. Він живе Україною, рідним Закарпаттям. Із творів автора стає зрозумілим його стурбованість масовим зникненням християнської моралі в суспільстві, чеснот, що були віками притаманні людям, – порядності, толерантності, совісності. Поет не звинувачує інших, насамперед запитує в себе. У поезіях багато роздумів про майбуття України, про українців. Автор закликає приборкати біль і гнів, відмовитися від сліпої віри в те, що все саме по собі вирішиться і всі проблеми минуться. У віршах В. Білича із калейдоскопічною швидкістю спалахують сюжетні замальовки: галасливі мітинги-забави, на яких облесні кандидати в депутати пророкують спільноті швидке благополуччя за умови їхнього обрання. І такий стан речей повторюється впродовж 20 років. Контрасти українського життя: депутати – ситі вельможі, народ – обмануті жебраки. Поету, як і всім небайдужим співвітчизникам, “стома вогнями світ болить”, але, прориваючись крізь лещата людської ненависті й зневір’я (“самотність тебе словила”), прагне поділитися з читачем власною вірою і, врешті-решт, таки “...напинається тужливо / Надії павутинна нить”. Наше життя – це двобій між добром і злом, культурою і невіглаством, світла із темрявою.

Теми, сюжети, питання у творах Білича не нові як у збірці “Двобій”, так і в “Метаморфозах почуттів”, головне – образи, метафори, епітети. Як на мене, я б до збірки “Метаморфози почуттів” не вносив би російськомовні тексти, хоч вони не програють українським. Коли на них натрапляєш, виникає відчуття руйнації всієї книжки: читаєш і, так би мовити, перечіпаєшся...

Книжки гарно видані, кожен розділ проілюстрований відповідним малюнком на теми, про які йдеться, за що особлива подяка художникові Миколі Дем’яну.

Не позбавлені поезії Білича й романтизму. Загалом у своїй творчості поет пройшов складний, знайомий переважній більшості авторів шлях: від юнацького максималізму із притаманними йому атрибутами (гарячість, споглядальність, сум, одірваність від реалій тощо) – до активної добротворчої позиції. Творець уміє і здатен змінювати світ.